

Modulations in Painting

IN PAINTING 1

THE IDENTITIES OF OTHERS:
JAN - JUN | 2017

FRISIIRASMUSEUM

frissirasmuseum.com

NEW HORIZONS

IN PAINTING 1

THE IDENTITIES OF OTHERS:

JAN - JUN | 2017

FRISSIRAS MUSEUM
Contemporary European Painting

President
Vlassis Frissiras

Vice –president
Argiro Frissira

Members
Stamos Frissiras
Thanassis Frissiras

Curator
Dimitris Milisis
Elli Leventaki

CATALOGUE

Editing - Layout
Konstantinos Vaviloussakis

Texts
Andreas Maratos
Elli Leventaki

Translations
Tony Moser

Proofreading
Dimitris Milisis

Photographs of artworks
Odysseas Vaharidis

Printing
Protopapas SA

ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΡΥΣΙΡΑ
Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ζωγραφική

Πρόεδρος
Βλάσης Φρυσίρας

Αντιπρόεδρος
Αργυρώ Φρυσίρα

Μέλη
Στάμος Φρυσίρας
Θανάσης Φρυσίρας

Επιμελητής
Δημήτρης Μίλησης
Έλλη Λεβεντάκη

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Επιμέλεια - Σχεδιασμός
Κωνσταντίνος Βαβυλουσάκης

Κείμενα
Ανδρέας Μαράτος
Έλλη Λεβεντάκη

Μεταφράσεις
Τόνυ Μόσερ

Διορθώσεις
Δημήτρης Μίλησης

Φωτογραφίες έργων
Οδυσσέας Βαχαρίδης

Εκτύπωση
Πρωτοπαπάς Α.Ε.

ISBN 978-618-82154-1-2

© 2016 Frissiras museum all rights reserved

EXCLUSIVE DONOR
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΔΩΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

ARTISTS:

- AXENTE TEODORA p. 26-29
BISKY NORBERT p. 30-31
CHAMBERS STEPHEN p. 32-35
GŁOWACKA VIOLA p. 36-45
KSIĄŻEK BOGUMIŁ p. 46-57
LJJI p. 58-61
LOUTZ FREDERIQUE p. 62-71
MACIEJOWSKI MARCIN p. 72-81
MERKEL FLORIAN p. 82-87
MICHAELIDES CHRISTOS p. 88-95
RENAUD BRANN p. 96-101
SZCZEKAN EWA p. 102-109
TELIGIORIDOU ISMINI p. 110-119
TINEI ALEXANDER p. 120-137
VAVILOUSSAKIS KONSTANTINOS p. 138-151
VEREBICS AGNES p. 152-159
ZIOGAS YIANNIS p. 160-175

NEW HORIZONS

IN PAINTING 1

The identities of others

I is another
Arthur Rimbaud

Identity is a complex and multifaceted concept whose changeability makes it hard to define and delineate. In any case it has many different aspects, all under constant shaping and evolution. It is not a physical, immutable thing, but "a mental construct shaped through long and complex historical, social, political and cultural processes" (Maratou-Alipranti 1999: 110). Identity is a social construct, or an imaginary institution¹ generated by the members of a society themselves. On a collective level, it aims to meet man's primordial need of belonging somewhere. Each group shares some common traits which provide its members with a sense of co-belonging, at the same time meeting in part their need for self-definition. Thus, "the identity of a social group-system is a relation of analogy between an empirically extant social group-system and a mental or virtual construct, i.e. a collective representation, through which the social group-system recognises itself and is recognised by its members or by others outside it" (Intzesiloglou 1999: 181).

In other words, we are talking about a mechanism of self-determination which is shaped on both a social and a personal level. It is made up of different individual components for each of us, which we believe make us stand out from—or resemble—the others around us. An identity is composed of a set of personal traits which the individual can choose, so that they self- and hetero-determine him. The notion of choice is important here, because it wasn't always there; indeed, even today it is not a privilege for all. The study of the concept of identity did not begin until the 1960s.

1. The concepts of "imaginary" and "institution" are used here with reference to the theory of Castoriades about society being a human construct in which imaginary notions also arise. See Castoriades, C., *L'institution imaginaire de la société*, Seuil, 1975..

while the variety that may characterise it was not accepted as a potential trait until very recently. So, mainly in the so-called western societies, "it is now possible to opt for multiple identities without being accused of mutiny, betrayal or espionage" (Vernikos, Daskalopoulou 2002: 106).

In the rest of the world, however, even one trait in one's identity is enough to ensure acceptance as much as it can cause rejection by society. Irrespective of whether this characteristic is innate or acquired, it can become a criterion for including the person in a group or not. Specifically, the elements that attest to a certain identity (religious, racial, ethnic, etc.) can result not only in discrimination, but even in the refusal of a whole society to accept their bearer. This is because "every identity comes with a host of connotations that form in people's conscience an almost complete picture which, despite any flexibility there may exist, usually acquires a stereotypical character, with all it entails" (Tzimas 2014). All organised societies have the mechanisms to build such a context and maintain the attendant prejudices against the "other".

The "other" is one who is not (considered to be) us, one with the opposite characteristics from those we ascribe to ourselves or to the groups we belong to. The "other" is someone who puts our own identity in question. It is therefore a term that has become a concept and is mostly used in a negative sense. It often denotes someone who is not simply different, but is different in such a way as to make his otherness seem suspect, threatening or an object of contempt which precludes any sentiments of solidarity towards him (Tzivias 2007). The "other" is foreign to us, and our potentially stereotypical view of him is the product of this very chasm we believe to exist between us. Indeed, otherness is merely the distance between two identities.²

2. Lévi-Strauss had introduced and studied the question of otherness already since 1952; see: Lévi-Strauss, C., 1952, *Race et histoire*.

Viola Glowacka
B. P. Jungle, 2016, tempera on canvas, 80 x 120 cm

The way in which the "other's" identity is perceived is influenced by one's viewpoint and by the degree of prejudice one already has towards the other. Our refusal to see and accept the "other's" difference means that we refuse to get to know him, and thus a vicious circle is perpetuated. The most typical—and most aggressive—type of non-acceptance and rejection of the "other's" identity is racism; it legitimises discrimination among individuals and groups, demanding the assimilation or even the annihilation of an identity on the grounds of it being inferior to another. Thus, because of the often incomplete picture of the identity of the "other", many identities have been suppressed or ultimately lost over time, leaving behind them a sad, unanswered question about interpersonal communication.

As the emphasis is placed—at best—on tolerating rather than accepting difference, art is called upon to act as the trigger for redefining these terms. As Gramsci has claimed, "An idea is not efficacious unless it is expressed in some way artistically—that is, in a particular manner." (Gramsci 1975: 6). By portraying the "other" with his special characteristics, the artist aims to highlight the various identities and demolish the corresponding stereotypes. So, through art, the different can become familiar, and the "other" a part of our own reality as well.

Each artist in the present exhibition wanted to deal with these issues in their own way, focusing on various aspects of the concept of identity and presenting them through their personal idiom. **Teodora Axente** decided to highlight the inner struggle of the individual, with the

contrast between physical and spiritual. She plays with transparency and pleats, to invest with a characteristic tangibility her works that seem to exude an almost religious aura. **Norbert Bisky** renders the dynamic of human motion as he attempts to approach the contrasting elements found in different identities. Born in East Germany, he seems to retain the impact from the fall of the Berlin wall, while the contrast motif is further reinforced by the vivid colours he chooses for his paintings.

Influenced by the art of printmaking, **Stephen Chambers** depicts states of mind in a minimalist style, but also with decorative elements, clearly separating the surfaces and colours to convey man's physical and mental suffering and articulate his social concerns. At the chromatic antipode, the works of **Viola Glowacka** from Poland, use cold tones to exude an eerie feeling. The female presence is portrayed with particular dynamism, yet also with a cynicism that arrests the viewer. The eyes especially, pose a challenge by precluding any insight into the soul. Glowacka appears to be influenced by Japanese printmaking, with her morphologically similar figures filtered through her own contemporary aesthetic. Her visual idiom is highly personal, her contrasts powerful, and the works reflect her individual style.

Dreamlike settings, where everything is possible and a human figure can be in multiple conditions within the same picture, are a trademark of **Bogumil Ksiazek**. A narrative quality and a surrealist approach coexist in many of his works, leading to unexpected situations. At other times his images focus on the female presence,

Frederique Loutz
Come Back, 2005, mixed media on paper, 161 x 120 cm

in order to subvert the existing archetypes. He portrays women almost like sculptures and thus alludes to ancient Greek or Renaissance forms, and then attempts to undermine the attendant stereotypes; he does this by inserting words or phrases into the work, wishing to make viewers think and stand critically before the established typologies.

Ji Li comments on today's lifestyle with the emphasis on the current decadence and vulgarity, where people seem almost like caricatures of themselves. Special attention is paid to the treatment of women as erotic objects, and they are deliberately distorted through parallels with the animal kingdom or by deforming their faces and bodies in various ways. We find a similar tendency for distortion in the works of **Frederique Loutz**. Her disparate creatures are rendered with precision, some-

times to the point of transparency, and make up weird and often ironic worlds. Her images seem to come from nightmares, from horrifying versions of Aesop's myths or from a Kafka story.

Marcin Maciejowski from Krakow, employs a limited palette but with strong contrasts between light and shade, at the same time leaving his artist's gestures visible on the canvas. His compositions contain narrative metaphors, but the austere depiction of the forms leads to almost schematic environments reminiscent of the atmosphere in Hopper's works. **Florian Merkel**, on the other hand, visibly influenced by Pop Art, opts for the most stylised forms and striking contrasts of colour, approaching the limits of collage. His quests focus on the female figure, as a basis for studying human postures, facial expressions, various types of hair, eyes, etc.

The works of **Brann Renaud** are characterised by a surrealist mood, built with symbolic elements and often unpredictable dipoles, with the aim of revealing what is hidden behind reality, in an occasionally sarcastic manner. With his aesthetic choices, the artist attempts to introduce the viewers into his own ambiguous world, in which what is hinted at is ultimately more than what is visible. **Ewa Szczekan** also invites us into a world of her own, dominated by an almost dreamlike atmosphere. She focuses on man's relation with animals, and more generally on the natural environment through images in which they coexist or are juxtaposed. The artist seems to want to increase society's awareness of nature and man's gradual distancing from it. She wishes to get the viewers into her works through the image, so that they can go back to feeling familiar with the non-urban. Moreover, she emphasises the contrasts of light and shade and skilfully draws the elaborate decorative motifs she employs in her compositions.

Alexander Tinei touches on another aspect of contemporary man's alienation. He appropriates older typologies, in order to comment on various social conventions, before dismantling them in a shrewd and humorous way. He often references famous historical figures, to whom he adds contemporary elements such as modern clothing, tattoos, makeup, etc. He reinforces his sarcastic mood by introducing Pop elements in his works or adding vivid colours to monochrome prints. Overall, we could say that he poses questions of identity and authenticity, by combining morphological archetypes of the past with artistic quests of the present.

In her works, **Agnes Verebics** often creates self-portraits, showing herself in various positions and situations with the aim of distorting her image, as well as exploring potential roles and identities. In most of her portraits the face takes up the best part of the canvas. Her lines are rough, adding texture and a relief effect to the figures. The tension that is often found in her gaze, is deliberately conveyed to the viewer, who is thus challenged to look her in the eyes as well. Yet, in addition to this dynamism and immediacy, her works betray an emotional charge and a tendency for introspection.

Konstantinos Vaviloussakis moves in another direction, and his references point to the forms one finds in science-fiction films, comic strips and videogames. Through these, he poses identity issues, regarding the "masks" that contemporary man often puts on. In many works, he focuses on the female body and particularly on its erotically charged depiction. In this way, an almost childish innocence clashes with the sexual connotations, to make up a picture of decadence and decline. His carefully structured environments bring the viewer before the intensity of the subject and highlight the meaning of representation.

In the case of **Yannis Ziegas**, meanings are more spiritual and rendered through symbolic elements. His characteristic "tesserae" are used as a structural tool of space with which to build his ethereal, almost dematerialised forms. One could describe them as fragments trying to reunite or, conversely, that have just stopped being a whole. In order to invest his figures with motion and dynamism, the artist employs an embroidery-like technique, creating elaborate environments with layered planes. His paintings give the feeling of an intangible world, where time has stopped at a specific point: the moment when the composition is formed or is broken into fragments.

The timeless environments of **Christos Michaelides** are of particular interest. His limited palette and the textures created by his lines, result in an effect reminiscent of engraving. Although his landscapes are architecturally structured, the atmosphere seems eerie and unapproachable. The viewer feels like an observer, who does not know what exactly has happened in that place and is

Marcin Maciejowski
Carolina, 2006, oil on canvas, 50 x 63 cm

Konstantinos Vaviloussakis
Kill brillo, 2010, oil on canvas, 100 x 100 cm

unable to intervene in any way. The works of Michaelides could equally depict a post-apocalyptic scenario, either an imaginary or subconscious condition.

The youngest artist in the exhibition is **Ismini Teligioridou**, with her fresh and often provocative works. She frequently appropriates well-known figures and compositions from earlier times, which she alters in various ways. For instance, she may add blemishes on faces that were shown perfect in Renaissance works, or deliberately draw a subject from an unexpected angle in order to demystify it. In addition to these portraits, with which she seeks to undermine the stereotypical representations, she also gives us works of another kind, full of sexual innuendo. Even these, however, still reflect the unconventional approach she attempts, and still invite viewers to take an alternative view of the various artistic conventions.

In short, we could say that each artist has approached the question of identity in his or her own way, focusing on different aspects. Irrespective of background, age, nationality, gender or experience, the artists have spoken from their personal viewpoint, at the same time posing the question of the artistic identity of the "other".

Nevertheless, the different vocabularies, far from alienating them from one another, come to underscore the beauty of artistic variety. Without losing any element of his or her uniqueness, each artist expresses both individual and collective concerns, and thus demonstrates that an identity may be delineating but it can also liberate.

Elli Leventaki

BIBLIOGRAPHY

- Vernikos, N., Daskalopoulou, S., 2002, *Πολυπολιτισμικότητα: οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*. Athens: Kritiki.
- Gramsci, A., 1975, *Prison Notebooks – Vol II*, trans. J.A. Buttigieg, New York: Columbia University Press.
- Intzesiloglou, N., 1999, "Περί της Κατασκευής Συλλογικών Ταυτότητων. Το Παρόδειγμα της Εθνικής Ταυτότητας", in Constantopoulou, Ch., Maratou-Alipranti, L., Germanos, D., Oikonomou, Th., "Έμείς" και οι "άλλοι": αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα. Athens: National Centre for Social Research / Typothito / Yorgos Dardanos.
- Maratou-Alipranti, L., Galinou, P., 1999, "Πολιτισμικές Ταυτότητες: από το Τοπικό στο Παγκόσμιο:", in Constantopoulou, Ch., Maratou-Alipranti, L., Germanos, D., Oikonomou, Th., "Έμείς" και οι "άλλοι": αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα. Athens: National Centre for Social Research / Typothito / Yorgos Dardanos.
- Tzimas, Th., 2014, *Ετερότητα: Πολιτισμός και ταυτότητα (δεύτερο μέρος)*. available on: <http://anti-texni.blogspot.gr/2014/05/blog-post.html> (accessed on 28/7/2016).
- Tzivolas, D., 2007, *Ο άλλος εσυτός. Ταυτότητα και κοινωνία στη Νεοελληνική πεζογραφία*. Athens: Polis.

ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ 1

Οι ταυτότητες των άλλων

Το εγώ είναι ένας άλλος

Arthur Rimbaud

Η ταυτότητα αποτελεί μια πολύπλοκη και πολυδιάστατη έννοια, η οποία λόγω της μεταβλητότητάς της είναι δύσκολο να οριστεί και να οριοθετηθεί. Σε κάθε περίπτωση διαθέτει πολλές και διαφορετικές πτυχές, οι οποίες βρίσκονται υπό συνεχή διαμόρφωση και εξέλιξη. Δεν πρόκειται για κάτι φυσικό και αμετάκλητο, αλλά για «μια νοητική κατασκευή που διαμορφώνεται μέσα από μακρόχρονες και πολύπλοκες ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαδικασίες» (Μαράτου- Αλιπράντη 1999: 110). Η ταυτότητα αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή, ή μια φαντασιακή θέσμιση¹, που παράγεται από τα ίδια τα μέλη του εκάστοτε κοινωνικού συνόλου. Σε συλλογικό επίπεδο έχει σκοπό να καλύψει την αρχέγονη επιθυμία του ανθρώπου να ανήκει κάπου. Κάθε ομάδα μοιράζεται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία δίνουν στα μέλη της την αίσθηση του συνανήκειν και ταυτόχρονα καλύπτουν, εν μέρει, την ανάγκη τους για προσωπικό προσδιορισμό. Έτσι, «η ταυτότητα ενός κοινωνικού συνόλου-συστήματος είναι μια σχέση αναλογίας μεταξύ ενός εμπειρικά υπαρκτού κοινωνικού συνόλου-συστήματος και μιας νοητικής ή ιδεατής κατασκευής, μιας συλλογικής, δηλαδή, αναπαράστασης μέσα στην οποία και μέσω της οποίας το κοινωνικό σύνολο-σύστημα αναγνωρίζει τον εαυτό του και αναγνωρίζεται από τα μέλη του ή και από άλλους που βρίσκονται εκτός του κοινωνικού συνόλου-συστήματος» (Ιντζεσίλογλου 1999: 181).

1. Οι έννοιες του «φαντασιακού» και της «θέσμισης» χρησιμοποιούνται εδώ με βάση τη θεωρία του Καστοριάδη που αντιμετωπίζει την κοινωνία συνολικά ως ανθρώπινο κατασκεύασμα, εντός του οποίου δημιουργούνται και φαντασιακές σημασίες. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Καστοριάδης, Κ., 1978, *Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας*, μτφ. Σ. Χαλικιάς, Κ. Σπαντιδάκης, Γ. Σπαντιδάκη, Αθήνα: Κέδρος.

Με άλλα λόγια, μιλάμε για έναν μηχανισμό αυτοπροσδιορισμού, ο οποίος διαμορφώνεται τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Για τον καθένα συγκροτείται από διάφορα επιμέρους στοιχεία, τα οποία θεωρεί ότι τον κάνουν να ξεχωρίζει, ή και να μοιάζει, με τον διπλανό του. Μια ταυτότητα συντίθεται από ένα σύνολο ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, τα οποία μπορεί να επιλέξει το κάθε άτομο, ώστε να το αυτοπροδιορίζουν και να το ετεροκαθορίζουν συγχρόνως. Η έννοια της επιλογής εδώ έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, διότι δεν υπήρχε ανέκαθεν, αλλά ακόμα και σήμερα δεν αποτελεί δεδομένο προνόμιο για όλους. Συγκεκριμένα, η μελέτη της έννοιας της ταυτότητας ξεκινάει από το 1960 και μετά, ενώ η πολυμορφία και η ποικιλία που δύναται να τη χαρακτηρίζουν, έγιναν αποδεκτές ως ιδιότητές της πολύ πρόσφατα. Έτσι, στις λεγόμενες δυτικές κοινωνίες κατά βάση, «είναι πιο δύνατό να επιλέγει να έχει κανείς πολλαπλές ταυτότητες, χωρίς αυτό να θεωρείται ότι είναι αποστασία, προδοσία ή κατασκοπία» (Βερνίκος, Δασκαλοπούλου 2002: 106).

Στον υπόλοιπο κόσμο όμως, ακόμα κι ένα μεμονωμένο χαρακτηριστικό μιας ταυτότητας, έτσι όπως μπορεί να επιφέρει την αποδοχή, μπορεί να προκαλέσει και την απόρριψη από ένα κοινωνικό σύνολο. Ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για έμφυτη ή επίκτητη ιδιότητα, δύναται να αποτελέσει κριτήριο ένταξης, ή όχι, του ατόμου σε μια ομάδα. Ειδικότερα, στοιχεία που μαρτυρούν μια συγκεκριμένη ταυτότητα (θρησκευτική, φυλετική, εθνοτική κτλ.), μπορεί να επιφέρουν όχι μόνο την (αρνητική) διάκριση, αλλά και τελικά την άρνηση μια ολόκληρης κοινωνίας να δεχτεί οποιονδήποτε τα φέρει. Αυτό συμβαίνει διότι «η εκάστοτε ταυτότητα ακολουθείται από πλήθος συμφραζόμενων πληροφοριών που το σύνολό τους διαμορφώνει στη συνείδηση του ανθρώπου μια σχεδόν ολοκληρωμένη εικόνα, η οποία ανεξάρτητα από την όποια ευελιξία, συνήθως αποκτά στερεοτυπικό χαρακτήρα με ό,τι αυτό συνεπάγεται» (Πζίμας 2014). Σε όλες τις οργανωμένες κοινωνίες υπάρχουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί, οι οποίοι χτίζουν αυτό το πλαίσιο και συντηρούν τις αντίστοιχες προκαταλήψεις απέναντι στον «άλλον».

Ο «άλλος» είναι αυτός που δεν (θεωρούμε ότι) είμαστε εμείς, αυτός που διαθέτει τα αντίστροφα χαρακτηριστικά από αυτά που έχουμε προσδώσει στον εαυτό μας, ή και στις εκάστοτε ομάδες στις οποίες ανήκουμε. Ο «άλλος» είναι κάποιος που θέτει υπό αμφισβήτηση τη δική μας ταυτότητα. Πρόκειται, επομένως, για μια λέξη που έχει μετατραπεί σε έννοια και χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον, με αρνητική χροιά. Συντά δηλώνει όχι αυτόν που είναι απλώς διαφορετικός, αλλά αυτόν που είναι με τέτοιο τρόπο διαφορετικός, ώστε η επερόπτητά του να είναι ύποπτη, να αποτελεί απειλή ή αντικείμενο περιφρόνησης και να αποκλείονται αισθήματα αλληλεγγύης προς αυτόν (Τζιόβας 2007). Ο «άλλος» είναι ο ξένος για εμάς και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που ενδεχομένως να έχουμε για αυτόν, είναι προϊόν ακριβώς αυτού του κάσματος που πιστεύουμε ότι υπάρχει μεταξύ μας. Άλλωστε, η επερόπτητά δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απόσταση μεταξύ δύο ταυτότητων².

Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται όμως κάποιος την ταυτότητα ενός «άλλου», επηρεάζεται από την οπίκη του γυνία, αλλά και από τον βαθμό προκατάληψης που ήδη έχει απέναντί του. Κατ' επέκταση, με την άρνησή μας να δούμε τη διαφορετικότητα του «άλλου» και να την αποδεχτούμε, αρνούμαστε να τον γνωρίσουμε, συντρώντας έτοι έναν φαύλο κύκλο. Χαρακτηριστικότερο, αλλά και πιο βίαιο παράδειγμα μη αποδοχής και εναντίωσης απέναντι στην ταυτότητα του «άλλου», αποτελεί ο ρατσισμός. Νομιμοποιεί τη διάκριση μεταξύ ατόμων και κοινωνικών συνδόλων, ζητώντας την αφομοίωση, ή ακόμα και την εξάλειψη μιας ταυτότητας, με το επικείρημα της ανωτερότητας μιας άλλης. Έτοι, εξαιτίας της αποσπασματικής εικόνας που συχνά υπάρχει για την ταυτότητα του «άλλου», έχουν καταπιεστεί, ή και τελικά χαθεί, πολλές ταυτότητες, με την πάροδο του χρόνου, αφήνοντας πίσω τους βλήφερά αναπάντητα ερωτήματα σχετικά με την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

2. O Levi-Strauss εισέγει και μελετά το ζήτημα της επερόπτητας, ήδη από το 1952. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Levi-Strauss, C., 2003, Φυλή και ιστορία. Φυλή και πολιτισμός μηφ. A. Δ. Στεφανής, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Με την έμφαση να δίνεται, στην καλύτερη περίπτωση, στην ανοχή και όχι στην αποδοχή της διαφορετικότητας, η τέχνη καλείται να λειτουργήσει ως έναντιμα για τον επαναπροσδιορισμό αυτών των όρων. Όπως έχει υποστηρίξει και ο Γκράμος, «μια ιδέα δεν είναι αποτελεσματική αν δεν εκφραστεί, μ' οποιοδήποτε τρόπο, καλλιτεχνικά, δηλαδή με ιδιαίτερο τρόπο» (Γκράμοι 1972: 122). Ο καλλιτέχνης, λοιπόν, αποτυπώνοντας τον «άλλον» με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, στοχεύει στην ανάδειξη των ποικίλων ταυτότητων και στην κατόρριψη των αντίστοιχων στερεοτύπων. Έτσι, μέσω της τέχνης, το διαφορετικό μπορεί να καταστεί αικείο και ο «άλλος» κομμάτι και της δικής μας πραγματικότητας.

Στην παρούσα έκθεση, ο κάθε εικαστικός θέλησε να πραγματευτεί με το δικό του ύφος τα εν λόγω ζητήματα, επιδιζόντας σε διάφορες πτυχές της έννοιας της ταυτότητας και παρουσιάζοντάς τες με το προσωπικό του μορφοπλαστικό λεζέλαγο. Η Teodora Axente, αποφάσισε να αναδείξει την εσωτερική πάλη του ατόμου, μέσα από την αντίθεση του υλικού με τα πνευματικά. Παιζόντας με τη διαφάνεια και τις πτυχώσεις, δίνει μια χαρακτηριστική απεικόνιση στα έργα της, από τα οποία μοιάζει να αναδύεται ένας θρησκευτικός σκεδών αέρας. Ο Norbert Bisky, μέσα από την απόδοση της δυναμικότητας της ανθρώπινης κίνησης, επικειρεί να προσεγγίζει τις αντιθετικές συμιστώσες που εντοπίζονται μεταξύ των ταυτότητων. Γεννημένος στην Ανατολική Γερμανία, φαίνεται να φέρει ακόμα τις επιφροές από την πώση του τείχους του Βερολίνου. Το μοτίβο της αντίθεσης ενισχύεται, επιπλέον, από τα έντονα χρώματα που επιλέγει για τους πίνακές του.

Επηρεοδόμηνος από την τέχνη της χαρακτικής, ο Stephen Chambers, αποδίδει μινιμαλιστικά, αλλά και με διακομητικά στοιχεία, διάφορες καταστάσεις του μυαλού. Με τον διακριτό διακινησιμό των επιφανειών και των χρωμάτων μεταξύ τους, αποτυπώνει τον οματικό και τον ψυκικό πόνο του ανθρώπου, και θέτει κοινωνικούς προβληματούς. Στον αντίποδα, χρωματικά, βρίσκονται τα έργα της Polanicka Viola Glowacka, με τους χαρακτηριστικά ψικρώς τους τόνους και την απόκοσμη αισθηση που απονέουν. Η γυναικεία παρουσία αποδίδεται με ιδιαίτερα δυναμιομένα, αλλά και ταυτόχρονα με έναν κυνιούμο που μαγνητίζει τον θεατή. Ιδια-

Bogumil Ksiazek
Untitled, 2008, oil on canvas, 140 x 160 cm

τέρως τα μάτια των μορφών της, αποτελούν μια πρόκληση, αφού καθιστούν αδύνατη την οποιαδήποτε διείσδυση στον ψυχισμό τους. Η Viola, φαίνεται να είναι επηρεασμένη από την τέχνη του ιαπωνικού τυπώματος, αλλά εμπνέεται ανάλογου μορφολογικού τύπου φιγούρες, φιλτραρισμένες μέσα από τη δική της σύγχρονη αισθητική αντίληψη. Το ύφος της είναι έντονα προσωπικό, οι αντιθέσεις της δυνατές και τα έργα της αναδεικνύουν το ιδιαίτερο μορφολογικό της στυλ.

Τα ονειρικά περιβάλλοντα, όπου όλα είναι πιθανά και μια ανθρώπινη μορφή μπορεί να βρίσκεται σε πολλαπλές πιθανές καταστάσεις μέσα στην ίδια εικόνα, αποτελούν πρακτική του **Bogumil Ksiazek**. Η αφηγηματικότητα και η σουρεαλιστική αντίληψη συνυπάρχουν σε πολλά έργα του, δημιουργώντας απροσδόκητες καταστάσεις. Άλλοτε πάλι οι εικόνες του επικεντρώνονται στη γυναικεία παρουσία, με σκοπό την αποδόμηση υπαρχόντων προτύπων. Αποδδει τις γυναίκες σχεδόν σαν αγάλματα, ώστε να παραπέμπουν σε κλασικές αρχαιοελληνικές ή αναγεννησιακές μορφές, και στη συνέχεια επιχειρεί να σπάσει τα στερεότυπα που τις συνοδεύουν. Αυτό το πετυχαίνει εντάσσοντας λέξεις ή και ολόκληρες φράσεις μέσα στο ίδιο το έργο, θέλοντας να προβληματίσει το θεατή και να μιλήσει κριτικά απέναντι στους καθιερωμένους τύπους.

Ο Ji Li σχολιάζει τον σύγχρονο τρόπο ζωής, δίνοντας έμφαση στην παρακμή και στην χυδαιότητα του σήμερα, όπου οι άνθρωποι μοιάζουν σχεδόν σαν καρικατούρες του εαυτού τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνει στην αντιμετώπιση της γυναικας ως ερωτικό αντικείμενο, την οποία προσποθεί εσοκεμένα να αλλοιώσει, είτε με παραλληλισμούς από το ζωικό βασίλειο, είτε παραμορφώνοντας το γυναικείο πρόσωπο και σώμα με διάφορους τρόπους. Ανάλογες τάσεις για παραμόρφωση συναντάμε και στα έργα της **Frederique Loutz**. Τα ετερόκλητα πλάσματα που δημιουργεί αποδίδονται με ιδιαίτερη ακρίβεια, ή και στα όρια της διαφέροντας οριομένες φορές, συνθέτοντας παράξενους και συχνά ειρωνικούς κόσμους. Οι εικόνες της μοιάζουν να είναι βγαλμένες από εφιάλτες, από φρικαλέες εκδοχές των μύθων του Αισώπου, ή από ένα αιφνήγμα του Κάρφα.

Ο Marcin Maciejowski από την Κρακοβία, χρησιμοποιεί περιορισμένους χρωματικούς τόνους, αλλά με έντονες αντιθέσεις φωτός-σκιάς, αφήνοντας ταυτόχρονα τη χειρονομία του καλλιτέχνη να φαίνεται στον πίνακα. Οι συνθέσεις του περιέχουν αφηγηματικές μεταφορές, αλλά η λιτή απεικόνιση των μορφών δομεί σχεδόν σχηματικά περιβάλλοντα, που θυμίζουν την στιγμόσφαιρα των έργων του Hopper. Από την άλλη πλευρά, ο **Florian Merkel**, φανερά επηρεασμένος από την Pop Art, επιλέγει τις πιο στυλιζαρισμένες μορφές, με τις έντονες χρωματικές αντιθέσεις, φτάνοντας στα όρια του κολάζ. Οι αναζητήσεις του επικεντρώνονται στη γυναικεία φόρμα, με βάση την οποία μελετά τις στάσεις του ανθρώπινου σώματος, τις εκφράσεις του προσώπου, τους διάφορους τύπους μαλλιών, ματιών κτλ.

Από υπερρεαλιστική διάθεση, η οποία κτίζεται με συμβολικά στοιχεία και συχνά απρόβλεπτα δίπολα, χαρακτηρίζονται τα έργα του **Brann Renaud**. Επιδιώκεται η απεικόνιση των δύων αποκρύπτει η πραγματικότητα, με σαρκαστικό, οριομένες φορές, ύφος. Με τις αισθητικές του επιλογές, ο καλλιτέχνης επιχειρεί να εισάγει τον θεατή στον αμφίσημο κόσμο του, όπου τελικά υπονοούνται περισσότερα από δύο είναι ορατά. Σε έναν δικό της κόσμο, όπου επικρατεί μια σχεδόν ονειρική αιμόσφαιρα, μας προσκαλεί και η **Ewa Szczekan**. Εσπιάζει στη σκέση του ανθρώπου με τα ζώα και το φυσικό

Alexander Tinei
I will call You Back, 2009, oil on canvas, 120 x 100 cm

περιβάλλον γενικότερα, μέσα από εικόνες συνύπαρξης ή αντιδιαστολής τους. Η καλλιτέχνης φαίνεται να θέλει να ευαισθητοποιήσει την κοινωνία σχετικά με τη φύση, αλλά και την σταδιακή αποστασιοποίηση του ανθρώπου από αυτή. Θέλει να βάλει τον θεατή στα έργα της, προκαλώντας τον, μέσω της εικόνας, να νιώσει ξανά οικεία με κάτι μη αστικό. Επιπλέον, δίνει έμφαση στις αντιθέσεις φωτός-σκιάς και σχεδιάζει δεξιοτεχνικά τα ιδιαιτέρως λεπτομερή διακομμητικά μοτίβα που εντάσσει στις συνθέσεις της.

Μια άλλη πτυχή της αλλοτρίωσης του σύγχρονου ανθρώπου αγγίζει ο **Alexander Tinei**. Οικειοποιείται παλαιότερους τύπους, προκειμένου να σχολίασει κριτικά διάφορες κοινωνικές συμβάσεις, τις οποίες στη συνέχεια αποδομεί με χιούμορ και οξυδέρκεια. Συχνά κάνει αναφορές σε γνωστές προσωπικότητες της ιστορίας, προσθέτοντάς τους σύγχρονες πινελιές, όπως μοντέρνα ρούχα, τατουάζ, ιδιαίτερο βάψιμο κ.α. Για να ενισχύσει τη σαρκαστική του διάθεση, εντάσσει και οριομένα Pop στοιχεία στα έργα του, ή επεμβαίνει με έντονα χρώματα σε ασπρόμαυρα τυ-

πώματα. Συνολικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι θέτει ζητήματα ταυτόπτας και αυθεντικότητας, συνδυάζοντας μορφολογικά πρότυπα του παρελθόντος με εικαστικές αναζητήσεις του παρόντος.

Στα έργα της, η **Agnes Verebics**, συνθίζει να αυτοπροσωπογραφείται, βάζοντας τον εαυτό της σε διάφορες θέσεις και καταστάσεις. Επιδιώκει με αυτόν τον τρόπο να αλλοιώσει τη δική της εικόνα, αλλά και να εξερευνήσει δυνητικούς ρόλους και ταυτόπτες. Εστιάζει στα πορτρέτα, στα οποία το πρόσωπο, κατά κύριο λόγο, καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ζωγραφικής επιφάνειας. Οι γραμμές της είναι αδρές, δίνοντας μια αίσθηση υφής και αναγλυφικότητας στις μορφές της. Η ένταση που συχνά χαρακτηρίζει στο βλέμμα της, μεταδίδεται πιθελημένα στον θεατή και τον προκαλεί να την κοιτάξει κι αυτός στα μάτια. Εκτός από δυναμισμό και αμεσότητα όμως, τα έργα της μαρτυρούν τόσο μια συναθηματική φόρτιση, όσο και μια τάση για ενδοσκόπηση.

Προς μια άλλη κατεύθυνση κινείται ο **Κωνσταντίνος Βαβουλουσάκης**, του οποίου οι αναφορές σχετίζονται με μορφές που συναντά κανείς σε τανίες επιστημονικής φαντασίας, κόμιξ, ή και βιντεοπαιχνίδια. Μέσω αυτών των τύπων θέτει ζητήματα ταυτόπτας, σε σχέση με τα προσωπεία που συχνά επιλέγει ο σύγχρονος άνθρωπος. Σε πολλά έργα του επιλέγει να επικεντρωθεί στο γυναικείο σώμα, και ειδικότερα στην σταθερά ερωτικώς φορτισμένη απεικόνισή του. Έτσι, μια σχεδόν παιδική αθωότητα, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τους σεξουαλικής φύσεως υπαινιγμούς, συνθέτοντας μια εικόνα παρακμής και φθοράς. Τα προσεκτικά δομημένα περιβάλλοντά του, φέρνουν τον θεατή αντιμέτωπο με την ένταση του θέματος και φέρνουν σε πρώτο πλάνο το νόημα της αναπαράστασης.

Στην περίπτωση του **Γιάννη Ζιώγα**, τα νοήματα είναι περισσότερο πνευματικά και αποδίδονται με συμβολικά στοιχεία. Χαρακτηριστικές είναι οι «Ψηφίδες» που χρησιμοποιεί ως δομικό εργαλείο του χώρου, πλάθοντας αέρινες, σχεδόν εξαύλωμένες, μορφές. Θα μπορούσε να τις περιγράψει κανείς ως ψήγματα, τα οποία θέλουν να ενω-

θούν, ή αντιθέτως μόλις έποφαν να αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Ο καλλιτέχνης, με μια τεχνική που παραπέμπει στο κέντημα, δίνει κίνηση και δυναμισμό στις μορφές του, συνθέτοντας περίτεχνα περιβάλλοντα επάλληλων επιφανειών. Στους πίνακές του αποτυπώνεται η αίσθηση ενός άσλου κόσμου, όπου ο χρόνος έχει σταματήσει σε ένα συγκεκριμένο σημείο: είτε τη στιγμή που γίνεται η σύνθεση, είτε η αποσύνθεσή του σε θραύσματα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν και τα α-χρονικά περιβάλλοντα που δημιουργεί ο **Χρίστος Μιχαηλίδης**. Έχει επιλέξει μια περιορισμένη χρωματική παλέτα και σε συνδυασμό με τις υφές που δίνει με τη γραμμή του, μας παραπέμπει σε αποτελέσματα της χαρακτικής. Παρόλο που τα τοπία του είναι σχεδόν αρχιτεκτονικά δομημένα όμως, η ατμόσφαιρα μοιάζει απόκοσμη, δίνοντας την αίσθηση του απλούστατου. Έτοι, ο θεατής νιώθει σαν ένας παρατηρητής, ο οποίος δεν γνωρίζει τι ακριβώς έχει συμβεί σε εκείνο το μέρος και δεν έχει τη δυνατότητα να επέμβει με κάποιον τρόπο. Τα έργα του Μιχαηλίδη θα μπορούσαν να εικονίζουν, τόσο ένα post-apocalyptic σενάριο, δύση και να πραγματεύονται μια φαντασιακή ή υποουνιεύδητη κατάσταση.

Η πλικιακά νεότερη εικαστικός της έκθεσης είναι η **Ισμήνη Τελιγιορίδου**, με τα φρέσκα και προκλητικά πολλές φορές έργα της. Συνηθίζει να οικειοποιείται χαρακτηριστικές μορφές και συνθέσεις παλαιότερων εποχών και να τις παραμορφώνει ποικιλοτρόπως. Για παράδειγμα, μπορεί να προσθέτει ελαπτώματα και ατέλειες σε πρόσωπα που απεικονίζονταν τέλεια σε αναγεννησιακά έργα, ή να σχεδιάζει εσκεμμένα ένα θέμα από μια απροσδόκητη οπτική γωνία, ώστε να το απομυθοποιήσει. Εκτός αυτών των πορτρέτων, μέσα από τα οποία επιδιώκει να καταρρίψει στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, μας δίνει και όλου τύπου έργα, τα οποία ξεχειλίζουν από σεξουαλικούς υπαινιγμούς. Ακόμα και σε αυτά όμως, φαίνεται να αντισυμβατική προσέγγιση που επιχειρεί και δεν παύει να καλεί τον θεατή να δει με μια εναλλακτική και γλαφυρή μοτιά, τις διάφορες καλλιτεχνικές συμβάσεις.

Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κάθε καλλιτέ-

χνης, έθιξε με τον δικό του τρόπο την έννοια της ταυτότητας, εσπιάζοντας σε διαφορετικές πτυχές της. Ανεξαρτήτως πλαισίου, πλικίας, εθνικότητας, φύλου ή εμπειρίας, οι εικαστικοί μύλοισαν από την προσωπική τους οπτική γωνία, θέτοντας έτοις ταυτόχρονα και το ζήτημα της καλλιτεχνικής ταυτότητας του «άλλου». Σε αυτήν την περίπτωση όμως, το μορφοπλαστικό λεξιλόγιο του καθενός, δεν ήρθε να αποδεινώσει τον έναν από τον άλλον, αλλά να τονίσει την ομορφιά της καλλιτεχνικής ποικιλομορφίας. Κάθε εικαστικός, χωρίς να χάσει στοιχεία της μοναδικότητάς του, εξέφρασε τόσο ατομικές, όσο και συλλογικές ανησυχίες, αποδεικνύοντας έτοις ότι μια ταυτότητα, εκτός του να νοείται ως ένας περιορισμός, μπορεί να λειτουργήσει και απελευθερωτικά.

Έλλη Λεβεντάκη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., 2002, *Πολυπολιτισμικότητα: οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
Γκράμοι, Α., 2005, *Οι Διανοούμενοι - Α' τόμος*, μτφ. Θ.Χ.
Παπαδόπουλος, Αθήνα: Στοχαστής/Σύγχρονη Σκέψη.
Ιντζεσίλογλου, Ν., 1999, «Περί της Κατασκευής Συλλογικών Ταυτοτήτων. Το Παράδειγμα της Εθνικής Ταυτότητας», στο Κωνσταντοπούλου, Χρ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ., «Εμείς» και οι «άλλοι»: αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών/ τυπωθήτω/ Γιώργος Δαρδάνος.
Μαράτου- Αλιπράντη, Λ., Γαληνού, Π., 1999, «Πολιτισμικές Ταυτότητες: από το Τοπικό στο Παγκόσμιο», στο Κωνσταντοπούλου, Χρ., Μαράτου- Αλιπράντη, Λ., Γερμανός, Δ., Οικονόμου, Θ., «Εμείς» και οι «άλλοι»: αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών/ τυπωθήτω/ Γιώργος Δαρδάνος.
Τζίμας, Θ., 2014, Ετερόπτο: Πολιτισμός και ταυτότητα (δεύτερο μέρος), διαθέσιμο στο: <http://anti-texni.blogspot.gr/2014/05/blog-post.html> (τελευταία πρόσβαση 28/7/2016).
Τζιόβας, Δ., 2007, *Ο όλος εαυτός. Ταυτότητα και κοινωνία στη Νεοελληνική πεζογραφία*, Αθήνα: Πόλις.

MEDIA SPONSORS / ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

www.frissirasmuseum.com